

R. INGARDENO ONTOLOGIJOS ĮVERTINIMAS

Tą pačią dieną toje pačioje taryboje filosofijos mokslų kandidato disertaciją tema „Romano Ingardeno fenomenologinė ontologija“ sėkmingai apgynė KKI visuomenės mokslų katedros dėstytojas T. Sodeika. Disertacijos mokslinis vadovas — profesorius R. Plečkaitis, oficialūs oponentai — profesorės N. Motrošilova ir M. Kozlova bei docentas B. Kuzmickas.

Šiuolaikinėje Vakarų filosofijoje reikšmingą vietą užima fenomenologija, turinti įtakos įvairiausioms, netgi konfrontuojančioms, filosofinėms koncepcijoms. Toks fenomenologijos principų „universalumas“ susijęs su vidiniais prieštaravimais, kurie pasireiškia ir R. Ingardeno ontologijos santykyje su jo mokytojo E. Huserlio teorija. Mūsų šalyje buvo nagrinėtos tik estetinės R. Ingardeno pažiūros, todėl T. Sodeikos darbas reikšmingas ir fenomenologijos kritikos, ir R. Ingardeno pagrindinės filosofavimo ašies (ontologijos) tyrimo požiūriais.

Pirmame disertacijos skyriuje „Ontologinės teorijos sukūrimo metodo problema ir R. Ingardeno ontologija“ nagrinėjamos lenkų mąstytojo ontologijos metodologinės prielaidos ir atskleidžiamas jų prieštaringumas. Anot R. Ingardeno, E. Huserlio transcendentalizmas, apribojantis filosofinį tyrinėjimą sąmonės sritimi, turi būti keičiamas ir reikia tirti būti pačią savaime. Ikikantinės filosofijos patyrimas parodė, kad „mokslinės“ ontologijos sukūrimas tėra vizija. I. Kantas kūrė naujo tipo filosofinę teoriją — neontologinę teoriją, pagrįstą transcendentalinio subjektyvumo imanentine analize. Šiuos principus plėtojo G. Hėgelis, priėjęs išvadą, kad būties pačios savaime samprata, be jos santykio su sąmone, yra beprasmybė. Marksizmas išvystė vokiečių klasikų filosofavimo tipą. Praktinė žmonių veikla tapo saitų, susiejančiu idealią teoriją su objektyvia realybe, ir filosofui, apmąstančiam savo priklausymą vieningam praktiniam žmonijos veiklos procesui, nebereikia kurti kokių nors specialių būties teorijų. Tuo tarpu poklasikinės „ontologijos“ filosofijos koncepcijos telpa į „kantišką alternatyvą“: arba griežta teorija ir bet kokių ontologinių ketinimų atsisakymas, arba negriežtos būties teorijos kūrimas, t. y. grįžimas į „natūralią“ ontologiją. R. Ingardeno

ontologijos koncepcija formavosi polemizuojant su A. Bergsono iracionalizmu. Lenkų filosofas, kurdamas būties teoriją ir bandydamas peržengti imanentinės sąmonės ribas, ontologinės problematikos požiūriu tapo E. Huserlio oponentu. Kurdamas mokslinę fenomenologinę ontologiją, kartu jis siekė išsaugoti savo mokytojo iškeltą „filosofijos kaip griežto mokslo“ principą.

Antrame skyriuje („Ingardeno ontologija, kaip bandymas išspręsti „ginčą apie pasaulio egzistavimą“) nagrinėjami lenkų mąstytojo ketinimai atskleisti E. Huserlio idealistinės nuostatos nepagrįstumą ir parodyti, kad realus pasaulis dėl savo struktūros egzistuoja nepriklausomai nuo nukreiptos į jį sąmonės. Kaip įrodo T. Sodeika, toks sprendimas nėra materialistinis pagrindinio filosofijos klausimo sprendimas, jis yra sukonstruotas remiantis ikikantinės ontologijos schema. Prieštaravimai, glūdinys fenomenologinės ontologijos metodologinėse prielaidose, yra R. Ingardeno ontologinės koncepcijos konservatyvumo priežastis.

Oficialieji oponentai, pažymėdami aukštą disertanto filosofavimo kultūrą, atkreipė dėmesį į jo kompetentingumą ir puikią orientaciją fenomenologinėje problematikoje. Prof. M. Kozlova pareiškė savo samprotavimų apie būti. Tai byloja apie disertacijos problemišumą ir įtaigumą.

A. Poviliūnas